

För 150 år sedan föddes den indiske diktaren och Nobelpristagaren i litteratur, Rabindranath Tagore. I Indien och Bangladesh är han en superstjärna. I Uppsala firas hans jubileum på universitetet. **Jonas Landahl** berättar skaldens historia.

Öst mötte väst – i Uppsala

INDIEN ÄR REDAN här! Den indiska jätten genomgår en kraftig moderniseringsprocess och världens ekonomiska och politiska centrum håller på att flyttas till Asien. I dag genomförs ett symposium i Uppsala om den indiske nobelpristagaren Rabindranath Tagore, i närvaro av ambassadörerna från både Indien och Bangladesh.

2011 är dessutom extra intressant för ett avstamp kring frågor om Öst och Väst. I år är det 150 år sedan Rabindranath Tagore föddes, den indiske författaren, poeten och filosofen från Västbengalen som 1913 tilldelades Nobelpriset i litteratur. Detta uppmärksammas stort i både Indien och Bangladesh.

RABINDRANATH TAGORE (1861-1941) strävade i humanismens namn efter att förena öst med väst och skapa förståelse och mångfald. Han var en lärd diktare utan högre utbildning och såg skolan som ett slags fabrik som malde fram likformighet. Den skapande förmågan förkvävdes. Tagore drömde om något helt annat och startade sitt utbildningscentrum i Shantiniketan utanför Calcutta. Det handlade om undervisning riktad

För Verner von Heidenstam var Tagore den tidens störste poet och att läsa hans dikter "var som att dricka från en frisk och klar källa".

**RABINDRANATH TAGORES
150-ÅRSJUBILEUM**

Var: Ithresalen, Engelska parken.
När: 8 maj, 16.00.

Vad: Föreläsningar, musik, diktläsning.

Medverkande: Trio CREATION (musik), Bubu Munshi Eklund (musik), Dr. Ferdinando Sardella (föredrag), Prof. Heinz Werner Wessler (föredrag).

Hedersgäster: H.E. Ashok Sajjanhar (Indiens ambassadör), H.E. AFM Gousal Azam Sarker (Bangladeshs ambassadör).

Arrangör: Sydostasiengruppen, Uppsala universitet.

till hela människan. Intellektuell utveckling måste gå hand i hand med den fysiska, känslomässiga och sociala.

Det blev ett exempel för världen: en fri alternativ skola nära naturen med musik och dikt, bibliotek, tempel, trädgård och bildkonst. Avsikten var att kombinera klassisk indisk utbildning och västerländsk, vetenskaplig och teknologisk inriktad utbildning.

Rabindranath Tagore var den

första ickeeuropé som 1913 fick det svenska Nobelpriset i litteratur. I ett teveprogram från mitten av 90-talet med författaren Folke Isaksson beskrivs han som en blandning av Bellman, Runeberg, Almqvist och Taubé. Han komponerade musik och skrev sånger och både Indien och Bangladesh har valt att använda hans dikter i sina nationalsånger.

Nobelpriset gav ökad popularitet av hans böcker ute i världen och med hans blick, skägg och långa hår, blev han för många européer den orientalistiske vishetsläraren och gurun. En av hans mest kända verk är poesiboken Geetanjali (sångoffer), som också gav Nobelpriset. Han hade tidigare själv översatt dikterna till engelska och var sedan länge en vällärd författare bland bengalitalande.

För Verner von Heidenstam var Tagore den tidens störste poet och att läsa hans dikter "var som att dricka från en frisk och klar källa". Blandningen av tradition och modernitet var tidens poetiska sinnesutvidgare man sträckte sig efter, bengaler såväl som européer.

I SVERIGE FANNS sedan 1890-talet ett intresse för den egna historien och för den nationella identiteten. Framtiden tedde sig hotfull och inspirerade till drömmar om främmande kulturer. Det blev stor uppmärksamhet kring nobelpristagarens besök i Sverige 1921 och 1926. Han träffade både upp-

LÄRDOMSVANDRING. 1921 besökte Rabindranath Tagore Uppsala. Här ses

han utanför universitetet, flankerad av ärkebiskop Nathan Söderblom till höger.

täcktsresanden Sven Hedin och ärkebiskopen Nathan Söderblom. Ett slags skimmer av att vara den gudomliga skalden skymde delvis kritiken mot väst.

Vid det första besöket höll Tagore ett anförande i Stockholm där han talar om den förstörande makten, som i motsats till den skapande makten, sönder och undertrycker folken och gör våld på folksjälarna så som dess europeiska fabrikkstorstenar svärta Ganges. Vid sitt besök 1921 kom Tagore också till Uppsala. Bland annat besöktes Domkyrkan där Tagore hyllades av domkyrkokören och av studentkåren. Sverigebesöken väckte liv i föreställningar om In-

dien som en andlighetens hemvist på jorden.

DEN INDISKA FILOSOFEN och nobelpristagaren i ekonomi, Amartya Sen, beskriver Tagore på ett litet annat sätt i boken *The Argumentative Indian*. Han korrigerar västerländska uppfattningar om Tagore som världsfrånvärd mystiker och poet, utan visar att han var för kulturpluralism, social rättvisa och förnuftsstro och höll fram den kritiska dialogen som ledstjärna för Indiens samhällsutveckling.

Tagore kritiserade alla ytterligheter inom religion, samhälle och politik. Kanske hade han inte fått något pris om Nobelkommittén

hade läst hans essäer och artiklar? Han engagerade sig i frihetsrörelsen mot det brittiska styret i Indien som växt sig stark i Bengalen och varnade för faran med militaristisk nationalism och ohämmad kommersialism.

AMARTYA SEN ANSER att bilden av Indien som ett utpräglat religiöst samhälle är missvisande. En mer rättvis beskrivning av Indiens historia visar istället på olika traditioner med upplysningsfilosofi och vetenskapligt tänkande. Är det kanske så att Väst har ett behov av att bevara bilden av Indien som ett utpräglat andligt, religiöst samhälle? Och glömmet att

till exempel Calcutta har "producerat" fem Nobelpristagare: i medicin, litteratur, fysik, ekonomi, samt ett fredspris.

I SVERIGE uppmärksammas emellertid allt mer olika sorters kulturuttryck från Indien. En av höjdpunkterna ägde rum en lördag i januari 2010 när över 800 personer kom till Uppsala Domkyrka för att lyssna på den indiska tablaspelaren Suranjana Ghosh och domkyrkoorganisten Andrew Canning. De gotländska stenhugarna på 1300-talet anade inte att kragstenarna, de vackert uthuggna figurerna på pelarna runt högkoret, sju sekler senare skulle nås

av ljudvågor från den hinduiska kontinenten. Inte heller den bengaliske nobelpristagaren i litteratur, Rabindranath Tagore som 1921 besökte Domkyrkan, kunde drömma om att en kvinnlig tablaspelare från samma Bengalen nio decennier senare skulle korsa hans väg. En kvinna som dessutom tog sin examen i Rabindra Bharati University i Calcutta, inrymt i det hus som var familjen Tagores hem. I sanning en exklusiv kosmopolitisk händelse i miniatyrformat.

Jonas Landahl

Journalist, Uppsalabo och musiker som uppträder på jubileet.
kultur@unt.se